

Hjemløse på forsorgshjem og herberger

Hjemløshed er et socialt problem, som kan komme til udtryk i forskellige hjemløshedssituationer. Nogle bor midlertidigt hos fx familie og venner uden kontrakt, andre sover på gaden, mens andre igen benytter midlertidige alternativer.

Denne analyse sætter fokus på brugere af forsorgshjem og herberger. Forsorgshjem og herberger er et tilbud til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte omsorg og hjælp. Brugerne omfatter nogle af de mest udsatte og sårbare hjemløse.

I 2015 var der ca. 6.000 personer, som gjorde brug af et forsorgshjem. Antallet af brugere har ligget relativt stabilt de seneste 15 år. Hovedparten af brugerne har kontanthjælp eller førtidspension som forsørgelsesgrundlag. Det gør sig gældende for henholdsvis 47 pct. og 24 pct. i 2014.

For langt hovedparten af brugerne gør det sig gældende, at de har komplekse problemer, der rækker ud over det at mangle en bolig. Der er tale om mennesker, der ud over hjemløshed kæmper med eksempelvis psykiske problemer, et misbrug eller alkoholafhængighed. Problemer, der kan have betydet, at man har mistet eller ikke kan opholde sig i sin bolig, og som også gør det vanskeligt at få og fastholde en ny bolig.

Problemerne betyder også, at hjemløshed ikke alene kan afhjælpes ved at skaffe en bolig til en hjemløs borger. Det er vigtigt, at den enkelte også får hjælp til fx at komme ud af misbrug, håndtere psykisk sygdom og/eller skabe et socialt netværk.

Det lykkes at hjælpe en del brugere af forsorgshjem og herberg ud af hjemløshed. For knap 40 pct. af personerne, der har haft mindst én overnatning på et forsorgshjem, er der tegn på, at hjemløshed ikke er et problem året efter. En stor del af dem – omkring 4 ud af 10 – bor i almene boliger.

For tidligere brugere, hvor der er oplysninger om huslejen, ligger den typisk mellem 3.300 kr. og 4.500 kr. om måneden. Det er på niveau med huslejen for enlige kontanthjælpsmodtagere uden børn.

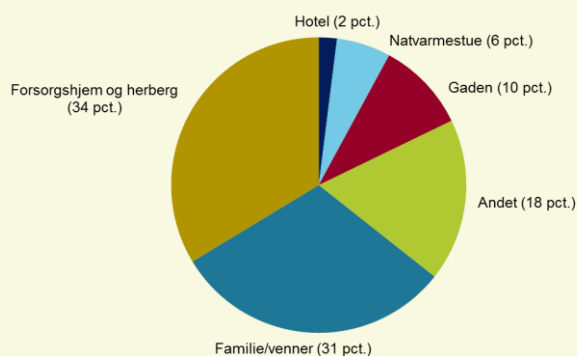
Hvad er hjemløshed?

Fælles for hjemløse er, at de ikke disponerer over egen bolig/værelse, men er henvist til midlertidige alternativer. Der er tale om en meget sammensat gruppe. Det kommer blandt andet til udtryk ved deres forskellige hjemløsesituationer, hvor nogle eksempelvis overnatter på forsorgshjem og herberger eller hos familie og venner, mens andre sover på gaden.

Den seneste hjemløsetælling er foretaget i 2015, hvor antallet blev opgjort til godt 6.000 personer. Hjemløsetællingerne gennemføres i en bestemt uge af året. Hjemløsetællingen er yderligere beskrevet i boks 1.

De to største grupper er brugere af forsorgshjem og herberger og personer, der overnatter midlertidigt hos familie/venner. De udgør hver især omkring en tredjedel af alle hjemløse. Sådanne gadesovere, som er den mest synlige form for hjemløshed, udgør ca. 10 pct. af den samlede gruppe, jf. figur 1.

Figur 1
Hjemløse borgere efter hjemløshedssituation, 2015

Anm.: ”Andet” omfatter blandt andet personer, der afsoner under Kriminalforsorgen, og som skal løslades inden for en måned og mangler boligløsning, personer, der opholder sig på et hospital, og som skal udskrives inden for en måned og mangler en boligløsning, samt hjemløse borgere, der opholder sig i campingvogne og kolonihavehuse eller på veteranhjem og borgere, hvor der ikke er kendskab til typen af hjemløshed.

Kilde: ”Hjemløshed i Danmark 2015”, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2016.

Boks 1

Definition af hjemløshed og hjemløsetællingerne

Hjemløshed omfatter personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse, men som er henvist til midlertidige boalternativer, eller som bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. Yderligere medregnes personer uden et opholdssted den kommende nat. Der indgår også personer, som afsøner under kriminalforsorgen eller opholder sig på hospital/behandlingstilbud, og som mangler en boligløsning, fordi vedkommende skal løslades eller udskrives inden for 1 måned.

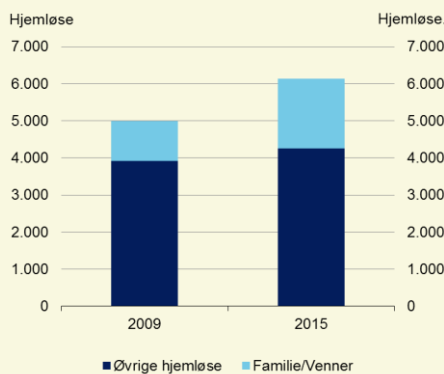
SFI har siden 2007 gennemført en hjemløsetælling hvert andet år. Kortlægningen finder sted i uge 6, og hvis en person er berørt af hjemløshed i denne uge, tælles personen med. Selve tællingen foretages ved, at sociale tilbud og lokale myndigheder udfylder et spørgeskema for hver person, de har haft kendskab til, som befinder sig i en hjemløshedssituation. En person, der overnatter midlertidigt hos familie, venner eller bekendte, eller som bor på hotel, vil derfor kun indgå i opgørelsen, såfremt et socialt tilbud eller en anden lokal myndighed er bekendt med det og vurderer, at det skyldes hjemløshed. Nogle grupper medregnes ikke, fx unge, der flytter til en anden by for at studere.

Der er en række udfordringer forbundet med at kortlægge og opgøre antallet af hjemløse borgere, hvorfor de godt 6.000 hjemløse, som er registreret i 2015, må anses for at være et minimumstal. Blandt de registrerede hjemløse borgere i 2015 er 81 pct. angivet at have dansk nationalitet.

Antallet af hjemløse er steget fra knap 5.000 i 2009 til godt 6.000 i 2015. Især flere unge er blevet hjemløse. Hvis der ses på den enkeltes hjemløsesituation, kommer stigningen i den samlede antal hjemløse især til udtryk ved, at flere bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie og venner, jf. figur a.

Figur a

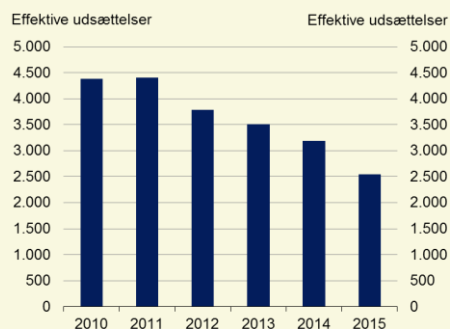
Antal hjemløse i uge 6, 2009 og 2015

Kilde: "Hjemløshed i Danmark 2015", SFI Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2016

Figur b

Antal udsættelser, 2010-2015

Kilde: Domstolsstyrelsen

I debatten om hjemløshed kobles antallet af udsættelser til tider sammen med udviklingen i antallet af hjemløse. Man skal være opmærksom på, at en udsættelse langt fra i alle tilfælde fører til en eller anden form for hjemløshedssituation. Antallet af effektive udsættelser er i perioden 2010-2015 faldet fra ca. 4.400 til ca. 2.550, jf. figur b.

Set over et helt kalenderår vil der være flere personer, som er berørt af hjemløshed end de godt 6.000 personer, som er hjemløse i en enkelt uge. Det skønnes, at ca. 15.000 personer var berørt af hjemløshed i 2015.

Analysen ser nærmere på brugere af forsorgshjem og herberger. Denne gruppe er valgt, fordi der her er gode centralt indsamlede oplysninger om brugerne siden 1999, og oplysningerne kan køres sammen med oplysninger om brugernes forsørgelsesgrundlag, boligsituation og huslejudgifter.

Brugere af forsorgshjem og herberger

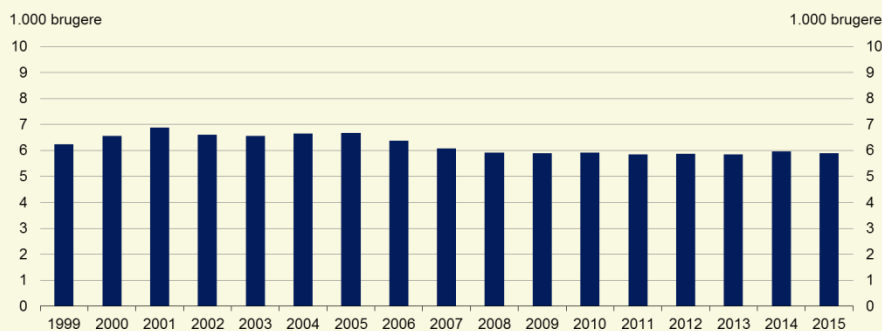
Brugere af forsorgshjem og herberger omfatter personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

Der er tale om en gruppe af mennesker, der ikke har mulighed for at overnatte hos familie, venner og bekendte, og gruppen tæller således nogle af de mest udsatte og sårbare hjemløse.

Der var ca. 6.000 personer, som gjorde brug af et forsorgshjem i løbet af 2015, som er det seneste år, der foreligger oplysninger for. Antallet har ligget stabilt på omkring 6-7.000 personer siden 1999, jf. figur 2.

Figur 2

Brugere af forsorgshjem, 1999-2014

Anm.: Personer med mindst én overnatning på forsorgshjem i løbet af året.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

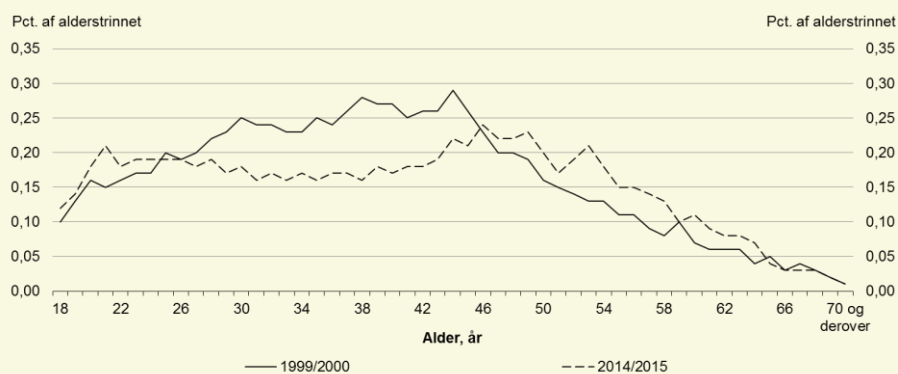
Der er imidlertid sket en mindre forskydning i alderssammensætningen i løbet af perioden.

De 25-45-årige fylder mindre i 2014/2015 sammenlignet med 1999/2000. Samtidig fylder de ældre samt de helt unge mere i 2014/2015 sammenlignet med 1999/2000. Dette på trods af,

at der i vejledningen til serviceloven er anført, at unge under 24 år som udgangspunkt ikke bør opholde sig på forsorgshjem.

På alle alderstrin er det imidlertid under 0,3 pct. af befolkningen, der er brugere i løbet af et år, jf. figur 3.

Figur 3
Personer med overnatning på forsorgshjem, udvalgte år

Anm.: Personer med overnatning på forsorgshjem i løbet af året. Der er i opgørelsen set på to år under ét hhv. 1999/2000 og 2014/2015, da det giver større sikkerhed for, at aldersfordelingen ikke er påvirket af udsving i et enkelt år.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Samlet set var 0,17 pct. af de 18-24 årige brugere af forsorgshjem i 2014/2015 mod 0,15 pct. i 1999/2000.

Boks 2

Brugere af forsorgshjem og herberger

Kommunalbestyrelsen skal ifølge servicelovens § 110 tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer, som har særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp.

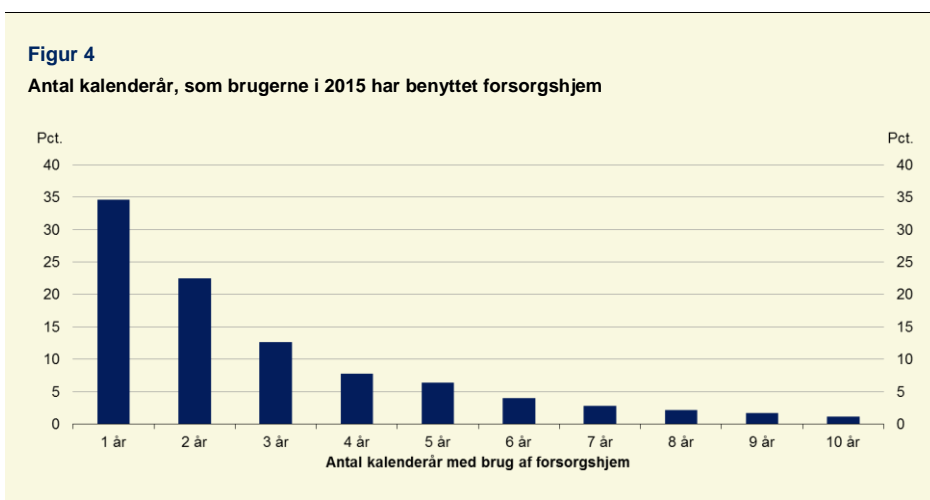
Registrering på boformer kan ske ved egen henvendelse eller ved henvisning fra offentlige myndigheder. Boformer efter § 110 i Danmark omfatter forsorgshjem og herberger.

Datagrundlaget for analysen er Ankestyrelsens boformregister, hvor der er oplysninger om brugerne af forsorgshjem og herberg siden 1999. Oplysningerne er indsamlet fra kommunerne og de selvejende institutioner på området.

Et øjebliksbillede giver ikke en dækkende kortlægning af brugerne. Der er en del gengangere over årene, mens andre kun har gjort brug af forsorgshjem en enkelt gang. Dette kommer

blandt andet til udtryk, når man ser på brugere i 2015, der også har været registreret som brugere i tidligere år.

Blandt brugerne i 2015 har lidt over 35 pct. kun været brugere i et enkelt kalenderår (2015) siden 1999. Lidt over 20 pct. har brugt forsorgshjem i to kalenderår, mens 13 pct. har været brugere i tre kalenderår. Omkring 5 pct. af brugerne i 2015 har brugt forsorgshjem i mindst 10 kalenderår i perioden 1999-2015, jf. figur 4.

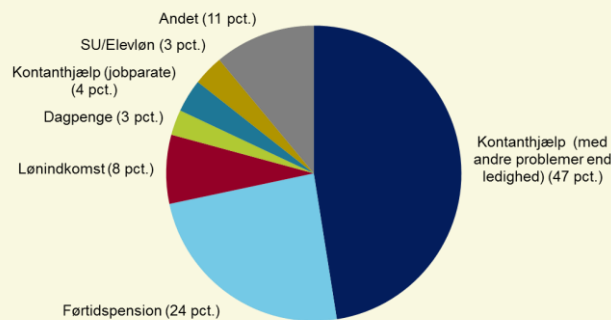
Anm.: Der er set bort fra brugere, der har benyttet forsorgshjem i mere end 10 kalenderår.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der er altså stor forskel på, hvor meget den enkelte bruger har benyttet sig af tilbud i form af forsorgshjem og herberger. Når det handler om forsørgelsesgrundlaget er billedet mere entydigt, idet to ydelser er dominerende.

Hovedparten af brugerne har således kontanthjælp eller førtidspension som forsørgelsesgrundlag. Det gør sig gældende for henholdsvis 47 pct. og 24 pct. i 2014, jf. figur 5.

Figur 5
Forsørgelsesgrundlag for brugere af forsorgshjem, 2014

Anm.: Forsørgelsesgrundlaget er opgjort som den væsentligste indkomstkilde for personen i 2014. "Andet" omfatter bl.a. folkepension og efterløn.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

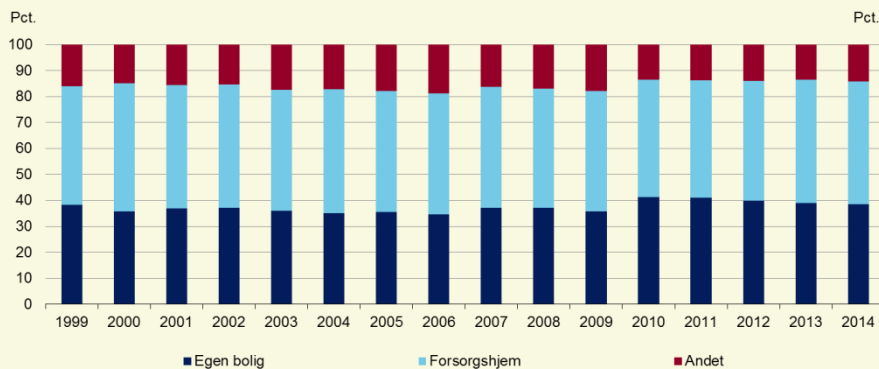
Når kontanthjælp og førtidspension er de dominerende forsørgelsesgrundlag, skal det ses i lyset af, at hjemløse borgere i langt de fleste tilfælde har et eller flere sociale problemer ud over manglen på en bolig. Blandt brugere af forsorgshjem og herberger er det samlet set mere end 75 pct., der har komplekse problemer, jf. Socialpolitisk Redegørelse (2016). Komplekse problemer kommer til udtryk ved, at personen samtidig med at være hjemløs også har modtaget øvrige sociale indsatser, har en diagnose, fx en psykisk lidelse, eller er dømt for kriminalitet.

Boligsituationen for tidligere brugere af forsorgshjem og herberg

Man kan ikke entydigt afgrænse personer, som får løst et hjemløshedspøblem. Hvis man ophører med at gøre brug af forsorgshjem, kan det skyldes, at man har fået bolig. Men det kan også skyldes, man i stedet overnatter hos familie og venner eller på gaden. Heller ikke for personer, der er registreret med egen bolig, kan man være sikker på, at hjemløshedssituationen er endeligt afhjulpel.

For knap 40 pct. af personerne med mindst én overnatning på et forsorgshjem i 2014 er der tegn på, at hjemløshed ikke er et problem året efter. Gruppen har egen bolig og har ikke haft overnatninger på forsorgshjem i hele det efterfølgende kalenderår (2015). I størrelsesordenen 45 pct. af brugerne i 2014 gør også brug af forsorgshjem i 2015, jf. figur 6.

Figur 6
Boligsituation året efter for brugerne af forsorgshjem

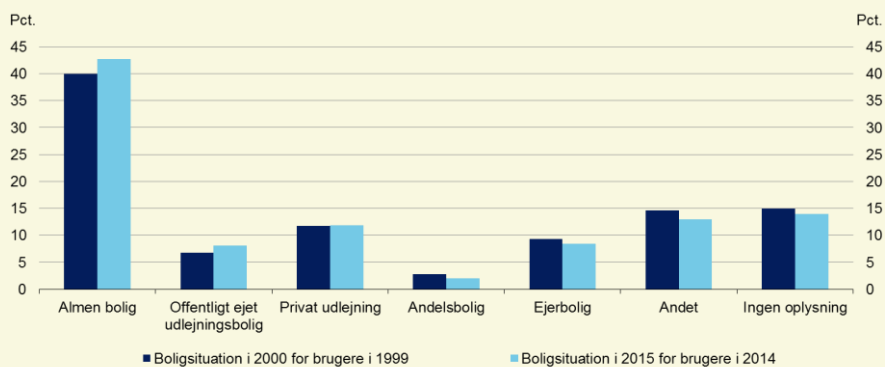

Anm.: "Egen bolig" er fx brugere i 2014, der pr. 1/1 2015 er registreret med egen bolig, og som ikke optræder i boformstatistikken i 2015. "Andet" er opgjort residualt. Personer, der registreret udvandrede eller døde pr. 1/1 i det efterfølgende år, indgår ikke i opgørelsen.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Afgangen til egen bolig har været omtrent den samme over årene. Personerne i gruppen fordeler sig på forskellige boligtyper, men mange bor i almene boliger. Det afspejler blandt andet, at mange får anvist en almen bolig af kommunen. Omkring 4 ud af 10 blandt tidligere brugere af forsorgshjem, som i det efterfølgende år er i egen bolig, bor i almene boliger, jf. figur 7.

Figur 7
Boligtype for tidligere brugere af forsorgshjem, 2000 og 2015

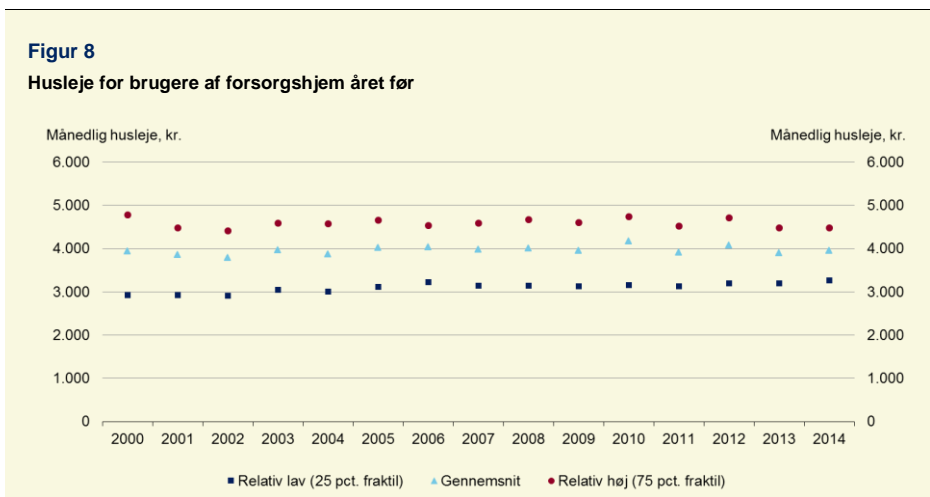

Anm.: Boligtypen er opgjort pr. 1/1 1999 og pr. 1/1 2015.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Billedet er omtrent det samme i 2000 og 2015.

For tidligere brugere af forsorgshjem, som bor i en almen eller anden form for lejebolig og samtidig modtager boligstøtte, er der centralt indsamlede oplysninger om huslejen. Den månedlige husleje for tidligere brugere af forsorgshjem udgjorde i gennemsnit ca. 4.000 kr. i 2014, som er det seneste år, der foreligger data for, og lå typisk mellem 3.300 kr. og 4.500 kr., jf. figur 8.

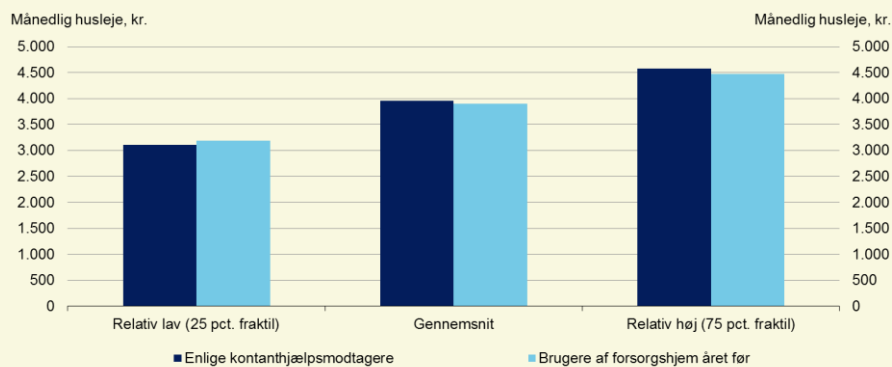
Anm.: 2016-priser. Kun personer, der bor i lejebolig og modtager boligstøtte, indgår i beregningerne. Huslejen er efter fradrag af varmebidrag, glasforsikring og særlige ydelser. 25 pct. fraktilen angiver huslejen for en person, hvor 25 pct. har samme eller lavere husleje og 75 pct. har højere husleje. 75 pct. fraktilen angiver huslejen, hvor 75 pct. har samme eller lavere husleje og 25 pct. har højere husleje.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Der er nogen spredning i huslejerne. Spredningen kan blandt andet afspejle, at tidligere brugere er bosat over hele landet, og at den geografiske variation i sig selv giver anledning til variation i huslejerne.

Huslejeniveauet for tidligere brugere af forsorgshjem har været omtrent uændret de seneste 15 år, når man tager højde for prisudviklingen i perioden.

Huslejeniveauet for tidligere brugere af forsorgshjem kan perspektiveres ved at sammenligne gruppen med kontanthjælpsmodtagere. For tidligere brugere af forsorgshjem ligger huslejen omtrent på niveau med huslejen for enlige kontanthjælpsmodtagere uden børn (forsørgerpligt), jf. figur 9.

Figur 9**Husleje for enlige kontanthjælpsmodtagere uden børn og tidligere brugere af forsorgshjem, 2014**

Anm.: 2016-priser. Kun personer, der bor i lejebolig og modtager boligstøtte, indgår i beregningerne. Huslejen er efter fradrag af varmebidrag, glasforsikring og særlige ydelser. 25 pct. fraktilen angiver huslejen for en person, hvor 25 pct. har samme eller lavere husleje og 75 pct. har højere husleje. 75 pct. fraktilen angiver huslejen, hvor 75 pct. har samme eller lavere husleje og 25 pct. har højere husleje.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Huslejeniveauerne i almene boliger er belyst i en tidligere analyse, jf. boks 3.

Boks 3**Velfærdspolitisk analyse om almene boliger**

Social- og Indenrigsministeriets analyse om almene boliger fra april 2016 viser, at boligtypen er udbredt i hele landet, og på landsplan bor 17 pct. af befolkningen i en almen bolig.

Omkring 60 pct. af de almene boliger har en husleje på under 5.000 kr. om måneden. I hovedstadsregionen har de fleste nyopførte boliger en husleje på mere end 5.000 kr om måneden.

Langt hovedparten af boligerne er opført fra 50'erne og frem til slutningen af 80'erne, og i de seneste årtier er der blevet opført færre almene boliger end tidligere. Der er især blevet opført færre almene boliger i hovedstadsregionen, hvor det desuden gør sig gældende, at huslejen i nye boliger i langt de fleste tilfælde overstiger 5.000 kr. I den øvrige del af landet er der flere nye boliger med en husleje på under 5.000 kr.

Se i øvrigt Velfærdspolitisk Analyse nr. 3 "Almene boliger i Danmark" på www.sim.dk.